

„Mūsų žinynas“ imasi didelio darbo, kilnių idėjų siekia jausdamas, kad jis pirmas apsigynimo kelią Lietuvoje tiesia. <...> neša jums reikalingų žinių save pažinti ir apginti savo Tėvynę nuo kitų pasikėsینimo. Atsidėję dalinkitės su juo savo proto pajėgomis, jį remkite.“

Redakcija
„Mūsų žinynas“, 1921 m., Nr. 1

„Mūsų žinynas“ (1921–1940 m.)

Dim. plk. lt. dr. Gintautas Surgailis,
Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos
Pasaulio politikos mokslo grupės vyresnysis mokslo darbuotojas

Pasibaigus Nepriklausomybės kovoms, 1921 m. Lietuvos kariuomenei pereinant į taikos meto padėtį, susidarė galimybė kariuomenę padaryti ne tik krašto gynimo jėga, bet kartu ir svarbia tautos mokytoja. Šis darbas buvo patikėtas Krašto apsaugos ministerijos Literatūros skyriui. Jam buvo pavesta rūpintis karių švietimu, karine spauda, karo mokslų vystymu, o 1921 m. liepos 6 d. – dar ir leisti karo mokslui bei istorijai puoselėti skirtą periodinį leidinį.

Pradžioje buvo numatyta leisti leidinį „Kariuomenė“. Kpt. Jonas Laurinaitis buvo parengęs netgi jo projektą, tačiau nuspręsta kartą per tris mėnesius leisti karininkijai skirtą leidinį „Mūsų žinynas“¹. Pertvarkius Literatūros skyrių, žurnalo steigėju tapo Karo mokslo skyrius, o leido Spaudos ir švietimo skyrius.

Pirmasis „Mūsų žinyno“ numeris, pasirodęs 1921 m. kovo mėnesį, ėjo kaip karo, mokslo ir literatūros žurnalas. Nors šis numeris buvo skirtas plačiajam skaitytojų ratui, tačiau jame spausdinami straipsniai aiškiai parodė, kad tai – mokslo žurnalas. Jame buvo

¹ Liekis, *Lietuvių karyba ir ginkluotė*, 1132.

galima paskaityti tokių straipsnių, kaip Augustino Janulaičio „1863–1864 m. sukilimas Lietuvoje“, Jono Vabalo-Gudaičio „Baimė ir kova su ja“, kpt. Prano Kau-no „Evoliucija ir karo dalykų progresas“, kpt. Vytauto Steponaičio „Bermontininkai Lietuvoje“ ir kt. Žurnale buvo spausdinama ir publicistikos straipsnių, pvz., Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės „Gyvybė ir mirtis“. Pirmąjį numerį redagavo Krašto apsaugos ministerijos literatūros skyriaus spaudos dalies viršininkas kpt. Jonas Martinas Laurinaitis.

Nuo trečiojo numerio žurnalas „Mūsų žinynas“ tapo karo mokslo ir istorijos žurnalu, o jo straipsniai pradėti klasifikuoti teminiu principu, t. y. buvo nagrinėjamos istorijos, kariuomenės kūrimo ir organizavimo, karo mokslo, karo mokymo ir auklėjimo temos, publikuojama recenzijų. Vėlesniuose numeriuose atsirado tokios rubrikos, kaip „Karo technika“, „Ekonomika ir statistika“, „Karo vedimas“, „Karių rengimas ir auklėjimas“, „Karinis vadovavimas“, „Ginkluotės reikalai“, „Kalbos reikalai“, „Spaudos apžvalga ir bibliografija“ ir kitos.

1925 metais „Mūsų žinyne“ atsisakyta istorinės tematikos, nes karo istorijai buvo paskirtas atskiras leidinys „Karo archyvas“. 1937 metais „Mūsų žinynas“ vėl buvo pertvarkytas ir tapo karo mokslo, karinio rengimo ir auklėjimo žurnalų².

1 pav. 1932 m. „Mūsų žinyne“ viršelis

² Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos. 1918–1940 m.*, 455.

Iki 1929 m. žurnalas leistas kartą per tris mėnesius, vėliau – kas mėnesį. Iš viso išleista 184 numeriai, surišti į 38 tomus. Jų bendra apimtis – apie 21,7 tūkstančio puslapių. Žurnalas buvo leidžiamas palyginti dideliu tiražu: 1921–1923 m. – po 3000 egz., 1924–1932 m. – po 1000 egz., o nuo 1933 m. – po 2500 egz.³

Didžiausią indėlį į žurnalo leidybą įnešė plk. ltn. Vytautas Steponaitis – jis parengė ir suredagavo net 142 jo numerius. Būtent šio redaktoriaus pastangomis buvo užmegzta ryšių su daugeliu kitų valstybių karinių žurnalų leidėjų. „Mūsų žinyno“ tomai buvo siunčiami į kitas valstybes mainais gaunant tų valstybių karinius žurnalus, todėl nenuostabu, kad tarpukario Lietuvos Centrinė karinė biblioteka didžiavosi didžiule užsienio valstybių karinių žurnalų kolekcija.

„Mūsų žinyno“ redaktoriai:

1. Nr. 1–2 – Jonas Laurinaitis;
2. Nr. 3–27 ir 33–122 – plk. ltn. Vytautas Steponaitis;
3. Nr. 28–32 – plk. ltn. Juozas Lanskoronskis;
4. Nr. 123–184 – plk. ltn. Aleksandras Šimkus.

Lietuvą okupavus Sovietų Sąjungai 1940 m. „Mūsų žinyno“, kaip ir kitų karinių leidinių, leidyba buvo sustabdyta.

Bibliografija

Ažubalis, Algirdas, Rolanda Kazlauskaitė-Markelienė, Audronė Petrauskaitė, Bronius Puzinavičius ir Feliksas Žigaras. *Karo pedagogika Lietuvoje (1918–1940 m.)*. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2007.

Liekis, Algimantas. *Lietuvių karyba ir ginkluotė (iki 1940 m.)*. Vilnius: Lietuvos mokslas, 2002.

Statkus, Vytenis. *Lietuvos ginkluotosios pajėgos. 1918–1940 m.* Čikaga, 1986.

³ Ažubalis ir kt., *Karo pedagogika Lietuvoje (1918–1940 m.)*, 7.